



Άνθιμος (Ακάιος) Διακρούσης  
«Ο Κρητικός Πόλεμος»  
Εισαγωγή, σχόλια, γλωσσάριο  
και ευρετήριο  
Στέφανος Κακλαμάνης  
ΜΙΕΤ, Οκτώβριος 2008

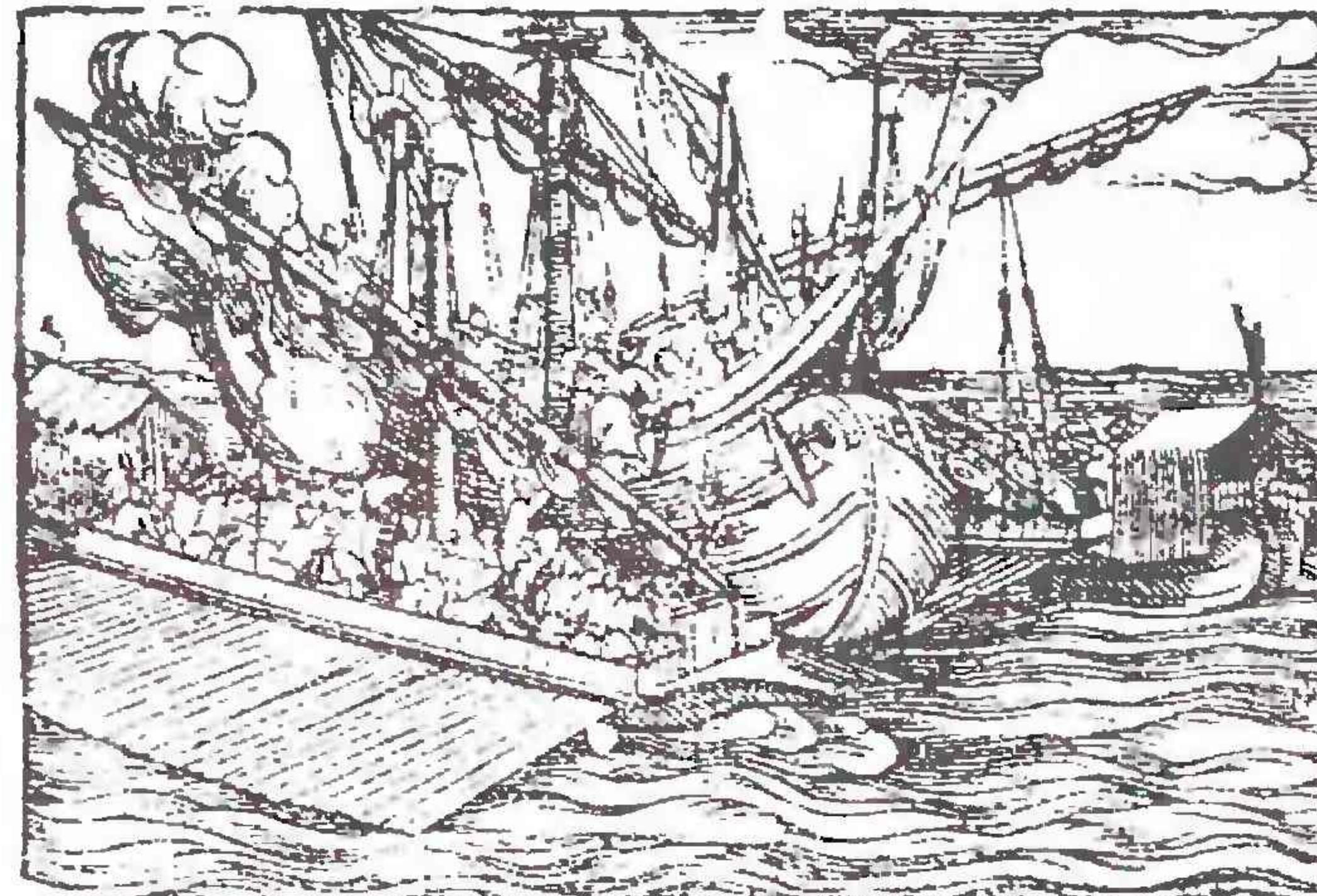
**Σ**τις απαρχές της ελληνικής λογοτεχνίας, περίοπτη θέση έχουν τα έργα, που γράφτηκαν στην Κρήτη κατά τη μακριά βενετούνικη κυριαρχία. Ο Κ.Θ. Δημαράς θυμίζει τα λόγια του Κωστή Παλαμά: «Όταν μια μέρα γραφή των ρωμαϊκών γραμμάτων η ιστορία, θα βρεθή πως τα ωραιότερα της εθνικής μας τέχνης χωροτούμε στην ιταλική παιδεία.» Στη συνέχεια, ο Δημαράς αναφέρει πρόσωπα και έργα από τους τεσσεράμισι αιώνες της Ενετοκρατίας. Προς το τέλος και πριν περάσει στο σημαντικό κεφάλαιο των κρητικών αφηγηματικών και θεατρικών έργων, μηνημονεύει μερικά πολύτιμα ιστορικά ποιήματα. Εκεί εντάσσει και δυο έργα εμπνευσμένα από τον Κρητικό πόλεμο, που ξεκίνησε το καλοκαίρι του 1645 και τελεώσει με την άλωση του Χάνδακα, την 4η Οκτωβρίου 1669, όταν ο βεζίρης Κιοπλουλή εισήλθε νικητής στην έρημη πόλη, μετά την αποχόρηση του αρχιστράτηγου Μοροζίνη.

Πρόκειται για τις «διηγήσεις δια στίχων του δεινού Κρητικού πολέμου» του Άνθιμου Διακρούση και του Μαρίνου Τζάνε Μπουνιαλή. Ο Δημαράς μάρτις προκαταλαμβάνει, παρατηρώντας: «Και τα δυο χρονογραφών σε ζευγαρωτούς πολιτικούς στίχους. Ο Διακρούσης ούτε πνοή έχει ούτε πρωτοτυπία. Ο Μπουνιαλής, παρά τη συγκίνησή του, που μεταδίδεται κάποιες στιγμές στον αναγνώστη, δεν μπόρεσε να ξεπεράσει την έμμετρη χρονογραφία: μα σαν ιστορικό κείμενο, το μακρό αυτό έργο έχει μοναδική σημασία.»

Για τον «Κρητικό πόλεμο» του Ρεθύμνιου Μαρίνου Τζάνε Μπουνιαλή μπορεί κανένας να μορφώσει τη δική του γνώμη, διαβάζοντας την προ τριαντακονταετίας κρητική έκδοση του Ανδρέα Νενεδάκη ή και την πιο πρόσφατη, του 1995, από τον Στυλιανό Αλεξίου και τη Μέρθα Αποσκάτη. Για τον «Κρητικό πόλεμο», δύος, του Διακρούση, μέχρι πρότινος, υπήρχε μόνο η έκδοση του από κοινού με το έργο του Μπουνιαλή, που είχε κάνει το 1906 ο ιεράρχης Αγαθόγγελος, κατά κόδιον Άγγελος Επηρουχάκης. Μπορεί να ήταν σημαντική προσωπικότητα στην Επηρουχάκης, και στην κρητική επανάσταση του 1897 πήρε μέρος και κατά τη γερμανική κατοχή της Μεγαλονήσου διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο, ωστόσο στην εισαγωγή τής έκδοσής του δεν δίνει ούτε μια αράδια στον Διακρούση, αφιερώνοντάς την εξ ολοκλήρου στον κρητικό συντοπίτη του Μπουνιαλή. Κεφαλλονίτης ο Διακρούσης, βρήκε το δίκαιό του και αυτός από έναν συντοπίτη του, Επτανήσιο, τον Λευκαδίτη Στέφανο Κακλαμάνη, συστηματικό μελετητή της κρητικής λόγοτεχνίας. Ανεξάρτητα αν και αυτός, έναν ρεθυμνιώτη ποιητή, τον Αντώνιο Αχέλη, ερευνούσε, και η έκδοση του έργου του Διακρούση προέκυψε ως παραπούν.

Ο Κωνσταντίνος Σάβας στο πολύτιμο έργο του «Βιογραφία των εν τοις Γράμμασι διαλαμψάντων Ελλήνων» δίνει ένα πρώτο συνοπτικό βιογραφικό του Δια-

# Έμμετρη διήγηση ενός κεφαλλονίτη μοναχού



Φανταστική απεικόνιση σύλληψης εμπορικού πλοίου από πολεμικές γαλέρες. Χαλκογραφία. Βενετία, 1673.

χρούση, το οποίο ο Κακλαμάνης επεκτείνει και συμπληρώνει κατά το δυνατόν. Η οικογένεια του Διακρούση θα πρέπει να κατοικούσε στο Κάστρο του Αγίου Γεωργίου, την παλαιά πρωτεύουσα της Κεφαλλονιάς, με καταγωγή από την Πελοπόννησο. Πότε, ακριβώς, γεννήθηκε δεν είναι γνωστό, πιθανόλογείται μέσα στην πρώτη δεκαετία του 17ου αιώνα. Επίσης, άδηλο είναι πότε αποστάτηκε το μοναχικό βίο και μετονομάστηκε Ακάιος. Τέλος, ανεξαριθμώτω παραμένει πότε ακριβώς πήγε στην Κρήτη. Ωστόσο, σύμφωνα με το στιχούργημά του, ήταν στα Χάνια κατά τη διάρκεια της πολιορκίας της πόλης, που κράτησε δυο περίπου μήνες και παραδόθηκε στις 22 Αυγούστου 1645. Τότε, πιθανώς, κατέφυγε στον Χάνδακα, όπου παρέμεινε για κάποιο διάστημα, πριν εγκατασταθεί στο Αγιο Όρος. Και εκεί, πολλές είναι οι Μονές που τον διεκδικούν, αλλά δεν είναι γνωστό σε ποια εμόνασε. Πάντως, με βάση το Αγιο Όρος, ταξιδεψε στον ευρύτερο ελληνικό χώρο, επισκεπτόμενος και τους Αγίους Τάπους.

Η πρότη ασφαλής χρονολογία είναι το

1654, που εγκατεστάθηκε στη Βενετία και έπιασε δουλειά στο τυπογραφείο του Αντρέα Τζιουλιάνι ως επιμελητής ελληνικών βιβλίων. Μεταξύ άλλων επιμελήθηκε τα έργα του κρητικού μοναχού Αγαπίου Λένδου, που γνώριζε από το Αγιο Όρος. Ταυτόχρονα δόμως συνέθεσε και δικά του έργα, όπως το «Βιβλίον ωραιότατον περιέχον στάχους πολιτικούς και πολλά ψυχωφελεῖς», όπου στρέφεται κατά των γυναικών, καθώς πράττουν και πλεύστοι άλλοι εκείνους τους αιώνες, μεταξύ των οποίων και ο Θευμάσιος, κατά τα άλλα, Καισάριος Δαπόντε. Το 1667 εξέδωσε με δικά του έξοδα και επιμέλεια τη διήγηση του κρητικού πολέμου, που ανατυπώθηκε το 1679. Πιθανολογείται πως πέθανε γύρω στο 1679, καθώς η ανατύπωση γίνεται χωρίς τη δική του επιστασία και σε άλλο τυπογραφείο. Ωστόσο, εικάζεται πως το έργο γράφτηκε τουλάχιστον δεκατρία χρόνια νωρίτερα, δια, δηλαδή, ο Διακρούσης είχε μόλις φτάσει στη Βενετία.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που παραθέτει ο Κακλαμάνης, δεν έχει εντοπισθεί αντίτυπο της πρώτης έκδοσης. Ενώ, άλλη

επανέκδοση από βενετσιάνικο τυπογραφείο δεν έγινε. Πιστεύεται πως τόσο στην εποχή της πρώτης έκδοσης, όταν ο Χάνδακας δεν είχε εικόνη πέσει, δύσι και το έτος της δεύτερης έκδοσης, κατά το οποίο συμπληρώνονταν δεκαετία από την Αλωσή του, το βιβλίο θα πρέπει να διαβάστηκε ευρέως. Μια τρίτη έκδοση έγινε στην Αθήνα το 1865 από το τυπογραφείο του κρητικού Εμμανουήλ Βιβιλάκη. Η τέταρτη ήταν αυτή του Εηρουχάκη. Με μοναδική κρητική έκδοση την πρόσφατη από τον Κακλαμάνη.

Η διήγηση του Διακρούση διαβάζεται χωρίς δυσκολία από τον σημερινό αναγνώστη, καθώς, μάλιστα, συνοδεύεται από γλωσσάριο, μακροσκελή σχόλια και τυπογραφικά σχέδια των πολεμικών επιχειρήσεων στην Κρήτη κατά τα πρώτα χρόνια του κρητικού πολέμου, στα οποία και περιορίζεται ο Διακρούσης. Άλλωστε υπάρχει στην εισαγωγή εκτενής ανάλυση του έργου, της γλώσσας και της στιχουργικής του. Το συμπέρασμα του Κακλαμάνη είναι πως ο Διακρούσης δεν κατάφερε να αφομώσει τα δάνεια από άλλα έργα, που κρητισμούσαν κατά τη συγγραφή, ούτε να εκφραστεί σε μια δέουσα γλώσσα, όπως το επέτυχε, λ.χ., ο Αχέλης, που το έργο του «Μάλτας πολιορκία» επομένει προς έκδοση.

Ωστόσο, για τον αναγνώστη, που δεν θα διαβάσει τη διήγηση του Διακρούση σε συγκριτική βάση και με φιλολογικές απαιτήσεις, πιστεύουμε πως αποβιάνει πολύπλευρα ενδιαφέρον, καθώς περιγράφει με ιδιαίτερη ζωτικότητα τα πρώτα χρόνια του κρητικού πολέμου. Η αφήγηση του ξεκίνησε από το συμβάν που έδωσε στους Τούρκους την αφορμή για την εισβολή στην Κρήτη. Δηλαδή, την αιχμαλωσία της νύφης του σουλτάνου και της ακολουθίας της, που πήγαιναν για προσκύνημα στη Μέκκα, από πειρατές. Όμως, το κυρίως θέμα του Διακρούση είναι οι σφραγιστικές επιχειρήσεις. Ο πουητής δείχνει το τολέντο του στην εν θεομά περιγραφή των μαχών για την κατάληψη πρώτα των Χανίων και μετά, του Ρεθύμνου, φθάνοντας μέχρι το ξεκίνημα της πολιορκίας του Χάνδακα. Σε ένα δεύτερο μέρος, θορηνώντας για την τύχη της Μεγαλονήσου, βρίσκει την ευκαιρία να εξυμνήσει την ομορφιά του τόπου, αναπολώντας τα χρόνια της ειρήνης. Μόνο στο κλείσιμο των έργου του, ξαναγυρνά στις εμμονές του, επαμένοντας πως αυτά και αυτού του πολέμου στάθηκε μια γυναικά. Δράττοντας μάλιστα, της ευκαιρίας παραθέτει σειρά παραδειγμάτων, κάνοντας την αρχή με τον Αδάμ που ενέδωσε στις προτροπές της Εύας και έχασε τον Παράδεισο. Πάντως, η σύνθεσή του καταλήγει με ύμνους προς την Παναγία.

Η διήγηση του Διακρούση διαβάζεται ενιχάριστα και χάρη στη γλώσσα, που είναι γραμμένη, την κοινή ομιλουμένη των αρχών του 17ου αιώνα, έτοις όπως ειπωτίζεται με στοιχεία του επτανησιακού ιδιώματος. Μας αρέσει δεν μας αρέσει, πολλά φαίνεται να χωραστεί η νεοελληνική γραμματεία στους ιερομονάχους εκείνων των αιώνων. Τέλος, δεν είναι καθόλου τυχαίο το ότι η έκδοση της διήγησης του Διακρούση οφείλεται στην επιμονή ενός πουητή, που τυχάνει να είναι και διευθυντής του ΜΙΕΤ.

## Από τα ύστερα του Λορεντζάτου

1205

21ος αιώνας: δεύτερος πόλεμος στο Ιράκ, παραμερίζοντας τον ΟΗΕ τη φορά τούτη χειρότερα, δηλαδή. 21ος αιώνας: είχαμε ελπίσει για το καλύτερο. Δεν το βλέπομε πουθενά. Όσα κοινωνικά συστήματα και να αλλάξομε, στο τέλος θα συναντάμε πάντα τον άνθρωπο. Και δύο το φυσικό του ανθρώπου δεν